

แนวคิดและหลักปฏิบัติการณ์เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา

THE CONCEPT AND PRACTICE TO LEARNING ORGANIZATION

BASED ON BUDDHISM.

ดร.สายัณห์ อินันใจ

อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับแนวคิดและหลักปฏิบัติการณ์เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อศึกษาแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติการณ์เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา และเพื่อวิเคราะห์ผลการศึกษาแนวคิดและหลักปฏิบัติการณ์เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การรวบรวมข้อมูล เอกสารที่เป็นแหล่งการศึกษาประกอบด้วยประเภทสิ่งตีพิมพ์ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร ตำราวิชาการทางด้านพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สรุปแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วยแนวคิดการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สิกขา คือการศึกษา แนวคิดและวิธีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนทุกคน ต้องเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมก่อน แล้วจึงนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และมีความสุขทั้งแก่ตนเองครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ซึ่งแนวคิดและวิธีการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในที่นี้ได้กำหนดไว้รวม 4 หลักธรรม คือ ไตรสิกขา อริยสัจ 4 สติสัมปชัญญะ และโยนิโสมนสิการ
2. สรุปหลักปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้แนวทางตามพุทธศาสนา ได้แก่ วิธีการปฏิบัติการณ์ในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์ ตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นหลักการเรียกว่า พระธรรมวินัย โดยมีจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งองค์กรคณะสงฆ์เป็นจุดมุ่งหมายจำเพาะ หลักการปฏิบัติตามวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลักการพัฒนา 3 ระดับ ประโยชน์ปัจจุบันกับประโยชน์ภายหน้า นอกจากนั้นยังมีวิธีการจัดการความรู้โดยบูรณาการกับสมัยใหม่
3. การวิเคราะห์ผลการศึกษาแนวคิดและหลักปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา เพื่อให้เข้าใจและเกิดการนำไปสู่การปฏิบัติโดยการบูรณาการนำเสนอตามเครื่องมือของการจัดการความรู้มีแนวทาง 5 ประการ ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) การเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กร ตรงกับแนวคิดกับหลักธรรมไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หลักปฏิบัติตรงกับระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นหลักการเหล่านั้นเรียกว่า พระธรรมวินัย (2) ความมีสติ หรือแบบแผนทางจิตสำนึกของคนในองค์กร แนวคิดตรงกับหลักธรรมสติกับสัมปชัญญะ เป็นธรรมมีอุปการะมากเกื้อหนุนกันและกัน หลักการปฏิบัติตามวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้มี 10 วิธี (3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนในองค์กร ผลการศึกษาแนวคิดตรงกับหลักธรรมอริยสัจ 4 หลักปฏิบัติ ตามการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมี 3 ประการ (4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ผลการศึกษาแนวคิดตรงกับหลักธรรมทิวณัมมิกัตถะและสัมปรายิกัตถะ หลักปฏิบัติตรงตามหลักปฏิบัติจุดหมายของชีวิตแบ่งออกเป็น 2 ระดับของพระพุทธศาสนา (5) ระบบการคิดของคนในองค์กร หรือกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาแนวคิดตรงกับหลักโยนิโสมนสิการ หลักปฏิบัติเพื่อสร้างความคิดความเข้าใจเชิงระบบ ตรงกับหลักปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้

ในพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย 1. การสร้างวิสัยทัศน์ความรู้ คือ การรวบรวมพระธรรมพระวินัยด้วยการร้อยกรอง เรียกว่า การทำสังคายนา 2. กระบวนการทำสังคายนาในแต่ละครั้ง 3. สร้างกลุ่มคนทำงานด้านการจัดการความรู้ 4. นำองค์ความรู้ไปใช้และทดลอง 5. การประเมินผลการปฏิบัติ 6. ก้าวสู่ความเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะ

คำสำคัญ : องค์การแห่งการเรียนรู้

ABSTRACT

The title of research is “the concept and practice to Learning organization based on Buddhism” and the qualitative research. The objectives of this are 1) to study the concept to Learning organization based on Buddhism, 2) to study the practice to Learning organization based on Buddhism, and 3) to analysis the result of the concept and practice to Learning organization based on Buddhism. The study is more in documentary.

The results showed that:

1. The results showed the concept to Learning organization based on Buddhism are consisting the concept to learning organization in Buddhism as Sikka or Training. There are foundations of Buddhists. Buddhists should be learning Dharma or doctrine before going to practicing for benefit and happiness for themselves, family members, community, and country. The concepts to learning organization in Buddhism are 4 sets of Dharma as the Threefold Training, the four noble true, virtues of great assistance or mindfulness and clear comprehension, and critical reflection.

2. The result of the practice to Learning organization based on Buddhism that the practicing on the way of monk’s life is order and rule especially Discipline. The objective of discipline is found Songa Organization. And the alter practicing are thinking on critical reflection, development 3 levels, virtues conducive to benefits in the present and the future, knowledge managements.

3. The result of the analysis the result of the concept and practice to Learning organization based on Buddhism flowed that the concept and practice are negated with knowledge managements 5 aspects. There are (1) Personal Mastery divided two parts as first on the concept is the Threefold Learning or the Threefold Training, as second on the practice is Discipline. (2) Mental Model divided two parts as first on the concept is virtues of great assistance or mindfulness and clear comprehension, as second on the practice is thinking on critical reflection 10 ways. (3) Shared Vision divided two parts as first on the concept is the four noble true, as second on the practice is Human resources development 3 levels. (4) Team Learning divided two parts as first on the concept is virtues conducive to benefits in the present and the future, as second on the practice is the objective of life in Buddhism 2 levels. (5) System Thinking also divided two parts as first on the concept is thinking on critical reflection, as second on the practice is the knowledge managements.

Key words: Learning organization

บทนำ

การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิต อยู่ในโลกนี้ได้สิ่งมีชีวิตใดก็ตามที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น ไดโนเสาร์ที่สูญพันธุ์ไป เมื่อนับล้านปีที่แล้วเป็นต้นหากเราจะเปรียบเทียบองค์การหนึ่ง ๆ ที่กำลังดำเนินกิจการอยู่เป็นสิ่งมีชีวิตที่ดำรงชีวิต อยู่ท่ามกลางกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) องค์การใดที่มีการเรียนรู้มีการปรับตัวที่ดีก็สามารถดำรงอยู่ได้

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว องค์การจึงต้องมีการพัฒนาเพื่อพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งกระแสของความต้องการพัฒนาองค์การดูเหมือนจะมีอิทธิพลแผ่ไปทั่วโลก มีนักคิดนักบริหารจำนวนมากได้เสนอแนวคิด อธิบายปรากฏการณ์และความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงองค์การเพื่อให้สามารถดำรงอยู่และสืบทอดจุดหมายของ องค์การต่อไปเพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่าง มั่นคงบรรดาแฟชั่นของการบริหาร (Management Fashions) ที่เป็นที่แพร่หลายในปัจจุบัน ได้แก่ การปรับรื้อกระบวนการทำงาน (re-engineering) การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management หรือ TQM) และที่กำลังมาแรงในหน่วยงานราชการ เช่น กระทรวงสาธารณสุข ก็คือแนวคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization หรือ LO) (เปี่ยมพงศ์ นุ้ยบ้านด่าน, 2543 : 13-17) เป็นองค์การที่ซึ่งคนในองค์กรได้ขยายขอบเขตความสามารถของตนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคลระดับกลุ่มและระดับองค์การเพื่อนำไปสู่จุดหมายที่บุคคลในระดับต่าง ๆ ต้องการอย่างแท้จริงเป็นองค์การที่มีความคิดใหม่และการแตกแขนงของความคิดได้รับการยอมรับเอาในใส่และเป็นองค์การที่ซึ่งบุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในเรื่องของวิธีการที่จะเรียนรู้ไปด้วยกันทั้งองค์การ"

การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้มีแนวทาง 5 ประการ (The Five Disciplines) ของปีเตอร์เซงเก (Peter Senge) (จิรภรณ์ โสมติบ, ออนไลน์) ได้เสนอแนวความคิดของการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ด้วยกรอบความรู้ 5 สาขา วิชาการ ที่เรียกว่า The five disciplines ซึ่งจะเป็นแนวทางหลักในการสร้างองค์การการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น The five disciplines หรือแนวทางสำคัญ 5 ประการที่จะผลักดันและสนับสนุนให้เกิดองค์การแห่งการเรียนรู้ขึ้น ประกอบด้วยการเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กร (Personal Mastery) ความมีสติ (Mental Model) หรือ แบบแผนทางจิตสำนึกของคนในองค์กรซึ่งจะต้องสะท้อนถึงพฤติกรรมของคนในองค์กรองค์การแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ทุกเมื่อ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนในองค์กร (Shared Vision) การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) ระบบการคิดของคนในองค์กร (Systems Thinking) หรือกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการในการหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเห็นแบบแผน เห็นขั้นตอนของการพัฒนา คือ เห็นทั้งป่า และเห็นต้นไม้แต่ละต้นด้วย (See Wholes instead of part, See the forest and the trees)

นอกจากนี้ยังมีลักษณะสำคัญ 5 ประการขององค์การแห่งการเรียนรู้ ดังนี้ คือ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (Systematic problem Solving) การทดลองปฏิบัติ (Experimental) ในสิ่งใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ต่อองค์การเสมอ การเรียนรู้จากบทเรียนในอดีต (Learning from their own experience) การเรียนรู้จากผู้อื่น (Learning from the Others) โดยการใช้การสัมภาษณ์ (Interview), การสังเกต (Observation) การถ่ายทอดความรู้ โดยการทำ Report, Demonstration, ยังมีการพัฒนาองค์การของเราก็คงไม่อาจเกิดได้ในชั่วข้ามคืนการเปลี่ยนแปลงด้วย ความเร่งรีบมักจะนำมาซึ่งปัญหาข้อขัดแย้ง และความล้มเหลว การเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสม ควรจะประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นดังนี้ คือ ประการแรก Unfreeze คือ ขั้นเตรียมความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งที่จำเป็นในขั้นตอนนี้คือสร้าง

กระแสของความต้องการการเปลี่ยนแปลง ระดมความคิดว่าต้องการความเปลี่ยนแปลงอย่างไร องค์การต้องการอะไร โดยอาจจะใช้การทำ FSC (Future Search Conference) ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงว่าผู้ใดที่มีอำนาจที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วย ประการที่สอง Change คือ ขั้นตอน ในการเปลี่ยนแปลงซึ่งการที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างไรรั้นเราควรจะต้องศึกษาถึงองค์การของเรา ให้เข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริงเพื่อที่จะได้แก้ปัญหาได้ถูกจุดซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงองค์การ ประการที่สาม Refreeze เมื่อองค์การของเราเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีแล้วก็ควรที่จะหยุดภาวะการเปลี่ยนแปลง แล้วกลับเข้าสู่ภาวะงานตามปกติ

องค์การแห่งการเรียนรู้เป็นองค์การในอนาคตที่สามารถสร้างขึ้นมาได้ด้วยความร่วมมือของสมาชิกในองค์การโดยอาศัย The five disciplines (สมบัติ กุสุมาวสี, ออนไลน์) เป็นหลักที่สมาชิกในองค์การจะใช้เพื่อพัฒนาตนเอง และองค์การสู่ความเป็นองค์การอัจฉริยะที่จะสามารถดำรงอยู่ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคงซึ่งการที่จะปรับเปลี่ยนองค์การสู่ความเป็น Learning Organization นั้นเราจะต้องคำนึงถึงเป้าหมายและภาระหน้าที่ขององค์การเป็นหลักวิเคราะห์หาปัญหาที่แท้จริงขององค์การโดยไม่หลงยึดติด อยู่กับภาพลวงตาซึ่งวิธีการวิเคราะห์ปัญหา และการแก้ไขปัญหาก็ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยของแต่ละองค์การ เป็นหลักวิธีการที่ใช้ได้ผลดีในองค์การหนึ่ง ๆ อาจจะใช้ไม่ได้ผลในองค์การหนึ่งก็เป็นได้องค์การจะต้องมุ่งไปในทางใดจะต้องปรับตัวอย่างไร จะต้องตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างไรที่จะทำให้องค์การอยู่รอดเจริญเติบโต และทรงประสิทธิภาพสูงสุดได้ตลอดไปนั้น The five disciplines เป็นสิ่งที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจและเชื่อมโยงตลอดจน การบูรณาการ (Integration) ทางความคิดอีกมากเพื่อที่จะได้ทำความเข้าใจองค์การแห่งการเรียนรู้และวิธีการที่จะสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น

การมีองค์การแห่งการเรียนรู้จะทำให้องค์การและบุคลากร มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล โดยมีการเชื่อมโยงรูปแบบของการทำงานเป็นทีม (Team working) สร้างกระบวนการในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลง เปิดโอกาสให้ทีมงานและมีการให้อำนาจในการตัดสินใจ (Empowerment) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่ม (Initiative) และการสร้างนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งจะทำให้เกิดองค์การที่เข้มแข็ง พร้อมเผชิญกับสภาวะการแข่งขัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง สังคม สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนไทยอย่างมาก เดิมคนไทยเคยมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายอาศัยกันอยู่เป็นหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น “มีข้าวในนามีปลาในน้ำ” ไม่มีความเดือดร้อนมากต่างอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัย ดังสุภาษิตสำนวนไทยที่ว่า “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า” เป็นวิถีชีวิตที่เป็นไปตามขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งเคยประพฤติปฏิบัติ สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยปัจจุบันอย่างมากจนกลายเป็นการกลืนวัฒนธรรมกันเกิดขึ้น วัฒนธรรมที่รับเข้ามานั้นไม่ได้กลั่นกรองหรือไม่ได้ประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยก่อนจึงทำให้ค่านิยมของประชาชนในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ประกอบกับประชาชนให้ความสนใจทางด้านหลักธรรมของพระพุทธศาสนาน้อยลง ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรมและวรรณกรรมอันเป็นเครื่องแสดงถึงภูมิปัญญา หรือ จิตวิทยาชาวบ้านถูกลบเลือนออกไปจากวิถีชีวิตคนไทย ภูมิปัญญาเหล่านี้มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสอดแทรกและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในยุคนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาแนวคิดและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในตำรา เอกสาร งานวิจัยสำคัญในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ที่บันทึกข้อมูลเชิงปฐมภูมิเกี่ยวกับแนวคิดและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการวิเคราะห์ผลขององค์กรแห่งการเรียนรู้

มีผลต่อการเรียนรู้ทางสังคมตามทัศนะนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์การเรียนรู้ แบบอย่างทั้งความคิด ทั้งการปฏิบัติทางสังคมในปัจจุบันและอนาคตสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์ผลการศึกษานวัตกรรมและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษา แนวคิด หลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา และวิเคราะห์ผลการศึกษานวัตกรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา ตลอดจนประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เช่น เอกสาร ตำราวิชาการ เป็นต้น เพื่อทำการวิเคราะห์ผลการศึกษานวัตกรรมและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา โดยการบูรณาการองค์การแห่งการเรียนรู้มีแนวทาง 5 ประการ (The Five Disciplines) ของ ปีเตอร์ เซงเก (Peter Senge) (จิรภรณ์ โสมติบ,ออนไลน์) ประกอบด้วย หนึ่ง การเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กร (Personal Mastery) สอง ความมีสติ (หรือ แบบแผนทางจิตสำนึกของคนในองค์กร Mental Model) สาม การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนในองค์กร (Shared Vision) สี่ การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) ห้า ระบบการคิดของคนในองค์กร หรือกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking)

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษาตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2557 ถึงเดือน กันยายน 2560

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้วิธีการศึกษา 4 วิธี คือ

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

(1) รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ สารสารและสื่อสิ่งพิมพ์ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นหลักในการค้นคว้าข้อมูลทั้งหมด

(2) ศึกษาเพิ่มเติมจากเอกสารทางวิชาการผลงานองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

(3) ศึกษาแนวคิดและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา

(4) ศึกษาวิเคราะห์ผลของแนวคิดและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

(1) ศึกษาเอกสารทางวิชาการ ผลงานทางวรรณคดี /ที่เกี่ยวข้อง

(2) วิเคราะห์(สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา และทำการแยกแยะประเด็นหลักการ แนวคิด วิธีการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบ คือ แบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา

4.การวิเคราะห์ผลข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา และทำการแยกแยะประเด็นหลักการ แนวคิด วิธีการ สรุปเป็นวิเคราะห์ผลการศึกษานวัตกรรมและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา 5 ประการ คือ หนึ่ง การเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กร (Personal Mastery) สอง ความมีสติ หรือ แบบแผนทางจิตสำนึกของคนในองค์กร (Mental Model) สาม การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนในองค์กร (Shared Vision) สี่ การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) ห้า ระบบการคิดของคนในองค์กร หรือกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สรุปผลของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา

สรุปแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยแนวคิดการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สิกขา คือการศึกษา ดังนั้นแนวคิดและวิธีการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่พุทธศาสนิกชนทุกคน ต้องเรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมก่อน แล้วจึงนำมาไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และมีความสุขทั้งแก่ตนเองครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ซึ่งแนวคิดและวิธีการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาในที่นี้ได้กำหนดไว้รวม 4 หลักธรรม คือ ไตรสิกขา อริยสัจ 4 สติสัมปชัญญะ และโยนิโสมนสิการ

แนวคิดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขานั้น ผู้เรียนต้องเรียนรู้เกี่ยวกับศีลก่อนทั้งหลักการ วิธีการ อาณิสส และโทษของการละเมิดศีลแล้วนำมาไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและดีงามได้อย่างแท้จริง

การเจริญสมาธิ เป็นเรื่องของฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต ในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความอิ่มใจ ความร่าเริงเบิกบานใจความสดชื่นผ่องใส ความรู้สึกพอใจ พัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต

การเจริญปัญญานี้เป็นการเรียนรู้จิตเพื่อการเจริญปัญญา เป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง และหลุดพ้นจากกองทุกข์กองกิเลส เป็นเครื่องยังยั้ง ช่ม และประหารกิเลสอย่างหยาบ กลาง และละเอียดหลักไตรสิกขาทั้ง 3 ประการที่กล่าวมานี้ เป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดีงาม เราฝึกคนให้เจริญองกามในองค์ประกอบเหล่านี้ และให้องค์ประกอบเหล่านี้นำสู่การเข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง

แนวคิดการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการศึกษา หรือฝึกฝนอบรมในหลักธรรมขั้นสูงที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง แล้วนำไปปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 รูป ปรากฏว่าโณทัญญะได้ตรัสรู้ตามนับเป็นพระสงฆ์องค์แรกในโลก จึงขอนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้เรื่องอริยสัจ

แนวทางการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมอริยสัจ 4 จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ศึกษาจะต้องดำเนินกิจกรรมให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กันตลอด โดยเริ่มจากความหมายที่แท้จริงของอริยสัจทั้ง 4 ประการ แล้วทำความเข้าใจอย่างละเอียดในเรื่องทุกขอริยสัจ คือมีทุกข์เกิดขึ้นก่อน หรือมีปัญหาเกิดมาก่อน (ทุกข์ก็คือปัญหา) แล้วค้นหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหา หรือเกิดทุกข์นั้นแล้วนำสาเหตุเหล่านั้นมาเข้าสู่กระบวนการของการแก้ปัญหา หรือความทุกข์ด้วยมรรคมงคล 8 โดยการเจริญวิปัสสนาอย่างเดียว จึงจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวทางการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักสติสัมปชัญญะ นับว่าเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อมนุษยชาติมาก เป็นธรรมมีอุปการะมาก 2 อย่าง ได้แก่ 1) สติ ความระลึกได้ 2) สัมปชัญญะ ความรู้ตัว ซึ่งพุทธศาสนิกชนจะต้องมีการศึกษา หรือเรียนรู้ไว้ แนวความคิดได้ว่า สติกับสัมปชัญญะเป็นธรรมที่มีอุปการะมากต่อบุคคลผู้ที่ได้เรียนรู้อย่างละเอียด และน้อมนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ย่อมช่วยให้บุคคลนั้นจะทำ จะพูด จะกินจะดื่ม จะเดิน จะนั่ง หรือจะนอนก็ตามถ้ามีสติและสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา ย่อมไม่ผิดพลาดหรือหลงลืม ประมาทแต่อย่างใด

แนวทางการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาตามหลักโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการดำเนินการเรียนรู้เกี่ยวกับการคิดหรือการพิจารณาด้วยวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่จะช่วยสร้างและพัฒนาความคิด การพิจารณาการไตร่ตรองอย่างรอบคอบประกอบด้วยเหตุผลของมนุษย์มากกว่าสามัญสำนึก ตามที่มนุษย์คิดเอง ตัดสินใจเอง และนำไปปฏิบัติกันเอง ดังนั้นลักษณะความหมาย หลักการ และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ควรทราบ และนำมาศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจสำหรับการนำไปใช้ประโยชน์

แนวทางการเรียนรู้หลักโยนิโสมนสิการ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เป็นหลักการและวิธีการที่ให้พุทธศาสนิกชนได้ทำการศึกษาลำเลียง และลงมือปฏิบัติด้วยการทดลองคิดพิจารณาหรือไตร่ตรองอย่างรอบคอบโดยอาศัยปัญญา ในการค้นหาหรือแสวงหาสาเหตุ หรือรากเหง้าของปัญหา หรือสิ่งที่คิดนั้นเพื่อให้เป็นบุคคลที่คิดหรือพิจารณาอย่างมีเหตุผล ตามสภาพของความเป็นจริง มิใช่คิดตามความปรารถนาหรือค้นหาที่พาไป ก็จะช่วยทำให้บุคคลนั้นมีความคิดที่มีเหตุผล สามารถช่วยเหลือสังคม ชุมชน และประเทศชาติให้อยู่รอดปลอดภัย และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตลอดไป เพียงแต่ทำความเข้าใจหรือศึกษาหลักโยนิโสมนสิการ คือวิธีการแห่งปัญญาในการคิดอย่างถูกวิธี มีระเบียบและรู้จักคิดวิเคราะห์ด้วยเหตุผล ย่อมได้ชื่อว่าเป็นนักคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างแท้จริง

2. หลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา

สรุปหลักปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้แนวทางตามพุทธศาสนา โดยมีวิธีการปฏิบัติการในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์ ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นหลักการเหล่านั้นเรียกว่า พระธรรมวินัย โดยมีจุดมุ่งหมาย (Objective) ของการจัดตั้งองค์กรคณะสงฆ์เป็นจุดมุ่งหมายจำเพาะ หลักการปฏิบัติตามวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลักการพัฒนา 3 ระดับ ประโยชน์ปัจจุบันกับประโยชน์ภายหน้า นอกจากนั้นยังมีวิธีการจัดการความรู้โดยบูรณาการกับสมัยใหม่

หลักปฏิบัติการเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กรแห่งการเรียนรู้แนวทางตามพุทธศาสนา ตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นหลักการเหล่านั้นเรียกว่า พระธรรมวินัย โดยมีจุดมุ่งหมาย (Objective) ของการจัดตั้งองค์กร คณะสงฆ์เป็นจุดมุ่งหมายจำเพาะมีด้วยกัน 5 ประการ คือ โยชน์แก่ตัวบุคคลเพื่อประ (2) เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ส่วนรวม (1) เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป (3) เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตของมนุษย์เอง (3) เพื่อประโยชน์แก่ (5) เป็นสังคมใหญ่ พระศาสนา ความมีสติ หรือแบบแผนทางจิตสำนึกของคนในองค์กร เป็นรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้างเพื่อให้เกิดการปฏิบัติบรรลุเป้าหมายขององค์กร จึงได้นำเสนอหลักปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามหลักการปฏิบัติตามวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้มี 10 วิธี

การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันทำให้ทุกคนได้รู้ได้เข้าใจ เพื่อสานให้วิสัยทัศน์เป็นจริงด้วยแผนการปฏิบัติ ซึ่งเป็นไปตามหลักปฏิบัติให้ตรงเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมี 3 ประการ กล่าวคือ 1 พัฒนา (ทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2 พัฒนาให้เป็นคนเก่งมีความสามารถแล้วยังต้องมี (3 ศีลธรรม จริยธรรมพัฒนามนุษย์ไปสู่ระดับอุดมคติตามหลักพุทธธรรม คือสู่ระดับนิโรธหรือนิพพาน หลักปฏิบัติองค์การแห่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา

การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เพื่อการทำงานเป็นทีมโดยให้ทุกคน ตรงตามหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนา ได้แก่ จุดหมายของชีวิตแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ จุดหมายระดับโลกียะ คือ ทิฐัมมิกัตถะ ประโยชน์ปัจจุบัน และระดับโลกุตระ สัมปรายิกัตถะ จุดหมายชั้นเลยตาเห็นหรือประโยชน์เบื้องหน้า การเข้าใจประโยชน์ทั้งสองอย่าง ทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมร่วมกันได้ ทำให้เกิดผลดีต่อปัจจัยการผลิต และผลผลิตขององค์กรเป็นอย่างดี

ความคิดความเข้าใจเชิงระบบ เพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจชัดเจนถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ทำให้มองทุกสิ่งทุกอย่างเป็นภาพรวม ตรงกับหลักปฏิบัติองค์การแห่งการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย 1การสร้าง . 2 รวบรวม เรียกว่า การทำสังคายนาวิสัยทัศน์ความรู้ คือ การรวบรวมพระธรรมพระวินัยด้วยกระบวนการทำสังคายนาในแต่ละครั้ง 3 .4 สร้างกลุ่มคนทำงานด้านการจัดการความรู้ .นำองค์ความรู้ไปใช้และทดลอง (ปฏิบัติจริง) การประเมิน .5ผลการปฏิบัติ 6ก้าวสู่ความเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะ และ .มีเครื่องมือในการจัดการความรู้ตามแนวพุทธศาสนา 1 .2 การสวณะและปริปัจฉา .ธรรมสากัจฉา เป็นการสนทนา 3 .การเล่าเรื่อง 4 .พี่เลี้ยง 5 .การสับเปลี่ยนงาน 6 .เวที 7 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนแนวปฏิบัติ 8เพื่ .่อนช่วยเพื่อน 9 .การเรียนรู้โดยทบทวนการทำงาน 10 .การเรียนรู้ภายหลัง 11 .การออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต

3. วิเคราะห์ผลการศึกษานวัตกรรมและหลักปฏิบัติการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์ผลการศึกษานวัตกรรมและหลักปฏิบัติองค์การแห่งการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา เพื่อให้เข้าใจและเกิดการนำไปสู่การปฏิบัติโดยการบูรณาการนำเสนอตามเครื่องมือของการจัดการ

ความรู้มีแนวทาง 5 ประการ ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กร (1)เพื่อให้เก่งในทุกๆด้าน เก่งในการเรียนรู้ เก่งคิด เก่งทำ มีไหวพริบปฏิภาณ มีความเพียรพยายามตั้งแต่เยาว์วัยและใฝ่รู้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อให้สอดคล้องกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นโลกแห่งการเรียนรู้ ที่ต้องมีการเรียนรู้ไปตลอดชีวิต โดยมีการคำนึงถึงประเด็นเหล่านี้ ประกอบด้วย การสร้างวิสัยทัศน์ส่วนตนซึ่งได้แก่ ความคาดหวังของแต่ละคนที่ต้องการจะให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นจริงในชีวิตของตน ความมุ่งมั่นสร้างสรรค์ มีความขยัน ใฝ่ดี มีพัฒนาการอยู่ตลอดเวลา การใช้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และตัดสินใจ เพื่อให้มีระบบคิด และการตัดสินใจที่ดี และการฝึกใช้จิตใต้สำนึกสั่งงาน เพื่อให้การทำงานเป็นไปโดยอัตโนมัติและได้ผลงานดี

ผลการศึกษาแนวคิดด้านการเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กร ตรงกับแนวคิดกับหลักธรรมไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้รู้เกี่ยวกับศีลก่อนทั้งหลักการ วิธีการ อาณิสสและโทษของการละเมิดศีลแล้วค่อยนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องและดีงามได้อย่างแท้จริง เป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดีงาม เราฝึกคนให้เจริญงอกงามในองค์ประกอบเหล่านี้ และให้องค์ประกอบเหล่านี้ไปสู่การเข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง

หลักปฏิบัติการเรียนรู้ของสมาชิกในองค์กรแห่งการเรียนรู้แนวทางตามพุทธศาสนาตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่เป็นหลักการเหล่านั้นเรียกว่า พระธรรมวินัย โดยมีจุดมุ่งหมาย ของการจัดตั้งองค์กรคณะสงฆ์เป็นObjective)) (3) เพื่อประโยชน์แก่ตัวบุคคล (2) เพื่อประโยชน์แก่สงฆ์ส่วนรวม (1) ประการ คือ 5 จุดมุ่งหมายจำเพาะมีด้วยกัน เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตของมนุษย์เอง เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป (3)ที่เพื่อประโยชน์แก่พระ (5)'เป็นสังคมใหญ่ศาสนา

ความมีสติ หรือแบบแผนทางจิตสำนึกของคนในองค์กร (2)เป็นการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ที่ได้สะสมมาตั้งแต่เด็กกับพื้นฐานของวุฒิภาวะทางอารมณ์ของแต่ละบุคคล ทำให้ความคิดและความเข้าใจของแต่ละคนแตกต่างกัน และหากปล่อยให้ต่างคนต่างคิดจะกลายเป็นปัญหาใหญ่เพราะมีการยึดติด กับรูปแบบและวิธีการที่ตนเองคุ้นเคย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัว

ผลการศึกษาแนวคิดด้านความมีสติ หรือแบบแผนทางจิตสำนึกของคนในองค์กร ตรงกับหลักธรรมสติกับสัมปชัญญะ เป็นธรรมมีอุปการะมากเกี่ยวพันกันและกัน มีอุปการะมากต่อบุคคลผู้ที่ได้เรียนรู้อย่างละเอียด และนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีสติและสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลา ย่อมไม่ผิดพลาดหรือ ทำให้เกิดการคิดและวางตัวอย่างเหมาะสม ไม่ติดกับความคิดเดิมๆของตนเอง ยืดต่อการพัฒนา และเปิดใจรับกับแนวคิดใหม่ที่เข้ามาได้

หลักปฏิบัติความมีสติ หรือแบบแผนทางจิตสำนึกของคนในองค์กร เป็นรูปแบบวิธีการคิดและมุมมองที่เปิดกว้าง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติบรรลุเป้าหมายขององค์กร จึงได้นำเสนอหลักปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามหลักการปฏิบัติตามวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้มี 10 วิธี เพื่อให้เกิดแบบแผนจิตสำนึกร่วมกันในองค์กร

(3)การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนในองค์กร ทำให้ทุกคนได้รู้ได้เข้าใจ จะได้สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้เป็นรูปธรรม โดยมีการนำวิสัยทัศน์ที่ได้สร้างขึ้นมาเป็นเป้าหมายของการกำหนดแผนกลยุทธ์ เพื่อสานให้วิสัยทัศน์เป็นจริงด้วยแผนการปฏิบัติต่อไป

ผลการศึกษาแนวคิด ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันของคนในองค์กร ตรงกับหลักธรรมอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นอริยสัจธรรม เป็นหลักธรรมที่ถือว่าเป็นแม่บทของพระพุทธศาสนาในการแก้ปัญหา มีการดำเนินกิจกรรมให้ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ทำความเข้าใจอย่างละเอียดในเรื่องปัญหาเกิดมาก่อน แล้วค้นหาสาเหตุที่ก่อให้เกิดแล้วนำสาเหตุเหล่านั้นมาเข้าสู่กระบวนการของการแก้ปัญหา ด้วยมรรคมงคล 8 จึงจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในองค์กร

หลักปฏิบัติการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันทำให้ทุกคนได้รู้ได้เข้าใจ การวิพากษ์วิสัยทัศน์ที่ได้สร้างขึ้นมาเป็นจริง ซึ่งเป็นไปตามหลักปฏิบัติให้ตรงเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธมี 3 ประการ กล่าวคือ 1 (2) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพพัฒนาให้เป็นคนเก่งมีความสามารถแล้วยังต้องมีศีลธรรม จริยธรรม 3คือสู่ระดับโรธหรือนิพพานและหลัก พัฒนามนุษย์ไปสู่ระดับอุดมคติตามหลักพุทธธรรม (ปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนาสรุปได้ว่า หลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ทั้งเป้าหมายในการพัฒนาและประโยชน์ที่จะได้ในการพัฒนาเป็นปัจจัยอิสระที่กำหนดกระบวนการ เทคนิควิธีการ รวมทั้งหลักธรรมคำสอนที่จะใช้พัฒนาจากความคิดพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา

การเรียนรู้ร่วมกันเป็น (4)ทีมเป็นการเน้นการทำงานเป็น ทีมโดยให้ทุกคนในทีมงานใช้ วิจารณ์ญาณร่วมกันตลอดเวลาว่า กำลังทำงานอะไร จะทำให้ดีขึ้นอย่างไร เป็นการเรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลสามัคคี ขยันคิด ขยันเรียนรู้ และขยันทำด้วยความเชื่อว่าการเรียนรู้ในลักษณะนี้จะช่วยเสริมสร้างอัจฉริยภาพของทีมงาน

ผลการศึกษาแนวคิดด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมตรงกับหลักธรรมทิวฏฐมมิกัตถะ ประโยชน์ปัจจุบัน และสัมปรายิกัตถะ ประโยชน์เบื้องหน้า การเข้าใจประโยชน์ทั้งสองอย่าง ทั้งประโยชน์ในปัจจุบันที่ และประโยชน์เบื้องหน้า ส่งเสริมให้เกิดการทำงานเป็นทีมร่วมกันได้ ซึ่งองค์กรในปัจจุบันได้นำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติทำให้เกิดผลดีต่อปัจจัยการผลิต และผลผลิตขององค์กรเป็นอย่างดี เป็นการพัฒนาร่วมกันที่ประกันความก้าวหน้า ยั่งยืนจากการได้รับประโยชน์ร่วมกัน หรือป้องกันการผิดพลาดอันจะเกิดจากการทำงานร่วมกันได้

หลักปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เพื่อการทำงานเป็นทีมโดยให้ทุกคน ตรงตามหลักปฏิบัติของ พระพุทธศาสนาได้แก่ จุดหมายของชีวิตแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ จุดหมายระดับโลกียะ คือ ทิฐิธัมมิกัตถะ ประโยชน์ ปัจจุบัน และระดับโลกุตระ สัมปรายิกัตถะ ประโยชน์เบื้องหน้า การเข้าใจประโยชน์ทั้งสองอย่าง ทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมร่วมกันได้ ทำให้เกิดผลดีต่อปัจจัยการผลิต และผลผลิตขององค์กรเป็นอย่างดี

ารคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนมีความระบอบการคิดของคนในองค์กร หรือกระบวนการ (5) เข้าใจชัดเจนถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ทำให้มองทุกสิ่งทุกอย่างอย่างเป็นภาพรวม จะได้สามารถเผชิญกับภาวะวิกฤติ และการแข่งขันได้

ผลการศึกษาแนวคิดด้านระบบการคิดของคนในองค์กร หรือกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบตรงกับหลัก โยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการดำเนินการเรียนรู้เกี่ยวกับการคิด หรือการพิจารณาด้วยวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งเป็น หลักธรรมที่จะช่วยสร้างและพัฒนาความคิด การพิจารณา การไตร่ตรองอย่างรอบคอบประกอบด้วยเหตุผลของมนุษย์ มากกว่าสามัญสำนึก ตามที่มนุษย์คิดเอง ตัดสินใจเองและนำไปปฏิบัติกันเอง ดังนั้นลักษณะความหมาย หลักการ และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ควรทราบ และนำมาศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจสำหรับการนำไปใช้ ประโยชน์

หลักปฏิบัติเพื่อสร้างความคิดความเข้าใจเชิงระบบ เพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจชัดเจนถึง ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ทำให้มองทุกสิ่งทุกอย่างอย่างเป็นภาพรวม ตรงกับหลักปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้ใน พระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย 1การสร้างวิสัยทัศน์ความรู้ คือ การรวบรวมพระธรรม .พระวินัยด้วยการร้อยกรอง เรียกว่า การทำสังคายนา 2.3 กระบวนการทำสังคายนาในแต่ละครั้ง .สร้างกลุ่มคนทำงานด้านการจัดการความรู้ 4 . 6 การประเมินผลการปฏิบัติ .5 (นำองค์ความรู้ไปใช้และทดลอง (ปฏิบัติจริงก้าวสู่ความเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านทักษะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิด และหลักปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา เน้น การศึกษาเอกสารที่เป็นแหล่งการศึกษาประกอบด้วยประเภทสิ่งตีพิมพ์ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร ตำราวิชาการทางด้านพุทธศาสนา เป็นความรู้ที่หน่วยงานราชการ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนควรนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

2) องค์ความรู้ขององค์กรแห่งการเรียนรู้ มีผลกระทบต่อนักงานราชการเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องนำความรู้ที่เป็นรากฐานทางสังคมไปบูรณาการณกับงานพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเกิดประโยชน์แก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1) จากการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิด และหลักปฏิบัติองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา เน้น การศึกษาเอกสารที่เป็นแหล่งการศึกษาประกอบด้วยประเภทสิ่งตีพิมพ์ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เอกสาร ตำราวิชาการทางด้านพุทธศาสนา เป็นความรู้ที่หน่วยงานราชการ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนควรนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

2) องค์ความรู้ขององค์กรแห่งการเรียนรู้ มีผลกระทบต่อนักงานราชการเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องนำความรู้ที่เป็นรากฐานทางสังคมไปบูรณาการณกับงานพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเกิดประโยชน์แก่ประชาชน

เอกสารอ้างอิง

1. ภาษาบาลี – ไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) หนังสือ :

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. องค์การแห่งความรู้ : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รัตนไตร, 2552.

เปี่ยมพงศ์ นัยบ้านด่าน. องค์การแห่งการเรียนรู้. วารสารการศึกษาพยาบาล 10. กรุงเทพมหานคร เค ลี ด ไ ท ย , 2543.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). หลักการศึกษาในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2541.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร : นาน มีบุ๊คส์พับลิชเคชั่นส์, 2546.

(2) อินเทอร์เน็ต (Internet)

จิรภรณ์ โสมดี. วินัย 5 ประการสำหรับองค์การแห่งการเรียนรู้ ของ Peter Seng, [https://www.gotoknow.org/posts/64191,\(25 กันยายน 60\).](https://www.gotoknow.org/posts/64191,(25 กันยายน 60).)

สมบัติ กุสุมาวดี, เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้..รู้ได้อย่างไร, [http://www.ubu.ac.th/web/files_up/16f2017021715585069.pdf,\(24 กันยายน 60\).](http://www.ubu.ac.th/web/files_up/16f2017021715585069.pdf,(24 กันยายน 60).)

2. ภาษาอังกฤษ :

(I) Books:

Elias M. Awad, and Hassan M. Ghaziri. Knowledge Management. Delhi : Dorling Kindersley. licenses of Pearson Education in South Asia, 2007.

Marquardt, M., & Reynolds, A. .The global learning organization. Burr Ridge. IL: Irwin Professional, 1994.

Senge, P. M.. The fifth disciplines: the art and practice of learning organization. London: Century Business, 1990.